

Rozdział	Poziom wymagań			
	Konieczny (ocena - dopuszczający)	Podstawowy (ocena - dostateczny) Wiadomości i umiejętności wymagane na poziom konieczny oraz:	Rozszerzający (ocena - dobry) Wiadomości i umiejętności wymagane na poziom konieczny i podstawowy oraz:	Dopełniający (ocena – bardzo dobry) Wiadomości i umiejętności wymagane na poziom konieczny, podstawowy i rozszerzający oraz:
O B R A Z Z I E M I	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła informacji geograficznej wyróżnia dyscypliny geografii wyjaśnia znaczenie terminu „geografia” <p>• wskazuje na mapie lub na globusie równik, południk 0° oraz półkulę południową, północną, wschodnią i zachodnią</p> <p>• wyjaśnia terminy: „skala”, „siatka kartograficzna”</p> <p>• wymienia rodzaje skal oraz podaje ich przykłady</p> <p>• wymienia metody przedstawiania zjawisk na mapach</p> <p>• wyjaśnia terminy: „wysokość względna”, „wysokość bezwzględna”, „poziomica”</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym zajmuje się geografia fizyczna, społeczno-ekonomiczna i regionalna podaje wymiary Ziemi oraz główne cechy jej kształtu <p>• określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie i globusie</p> <p>• wymienia cechy południków i równoleżników</p> <p>• wskazuje na globusie oraz mapie świata zwrotniki i koła podbiegunowe</p> <p>• wyjaśnia terminy: „długość geograficzna”, „szerokość geograficzna”</p> <p>• podaje różnice między planem a mapą</p> <p>• dokonuje podziału map ze względu na ich skalę oraz treść</p> <p>• podaje różnice między siatką kartograficzną a geograficzną</p> <p>• przekształca postacie skali</p> <p>• odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych, w tym odczytuje wysokość bezwzględną</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między elipsoidą a geoidą <p>• określa położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na globusie oraz na mapie</p> <p>• odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych</p> <p>- podaje możliwości wykorzystania odbiornika GPS</p> <p>• wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie</p> <p>• posługuje się w terenie planem miasta</p> <p>• posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie</p> <p>• oblicza wysokość względną wybranych punktów oraz charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zna imiona bądź nazwiska uczonych i ich dokonania w zakresie poznania kształtu i wymiarów Ziemi podaje dowody na kulisty kształt Ziemi <p>• oblicza odległość (rozciągłość południkową) między dwoma punktami na mapie, korzystając z zależności $1^\circ = 111,2 \text{ km}$</p> <p>• stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „długość geograficzna”, „szerokość geograficzna</p> <p>• oblicza skalę mapy, znając odległość rzeczywistą między obiektami przedstawionymi na mapie</p> <p>• wyjaśnia, na czym polega generalizacja mapy oraz uzasadnia jej przydatność</p> <p>• charakteryzuje wybrane metody przedstawiania zjawisk na mapach</p> <p>• stosuje ze zrozumieniem terminy: „wysokość względna”, „wysokość bezwzględna”</p>
	<p>• analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych</p>	<p>• dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych</p> <p>• identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych</p> <p>• lokalizuje na mapach (również konturowych) kontynenty</p>	<p>• posługuje się w terenie planem oraz mapą topograficzną, turystyczną i samochodową (m.in. orientuje mapę oraz identyfikuje obiekty geograficzne na mapie i w terenie)</p> <p>• lokalizuje na mapach (również konturowych) najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce</p>	<p>• projektuje i opisuje trasy podróży na podstawie map turystycznych, topograficznych i samochodowych</p>

<p style="text-align: center;">Z I E M I A W E W S Z E C H Ś W I E C I E</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy ciał niebieskich znajdujących się w Układzie Słonecznym wyjaśnia terminy: „ruch obiegowy Ziemi”, „równonoc wiosenna”, „równonoc jesienna”, „przesilenie zimowe”, „przesilenie letnie” wymienia daty dni rozpoczynających pory roku wyjaśnia terminy: „ruch obrotowy Ziemi”, „południe”, „północ”, „doba”, „górowanie Słońca”, „południk miejscowy”, „gnomon” wyjaśnia terminy: „czas słoneczny”, „czas strefowy”, „czas urzędowy” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy planet Układu Słonecznego, zaczynając od nazwy planety znajdującej się najbliższej Słońca podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obiegowego Ziemi korzystając z danych liczbowych, porównuje planety Układu Słonecznego podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obrotowego Ziemi podaje cechy ruchu obrotowego Ziemi wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i międzynarodowa linia zmiany daty wymienia rodzaje kalendarzy i podaje ich cechy 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa ciała niebieskie przedstawione na ilustracji podaje daty przesileni i równonocy na podstawie ilustracji przedstawiających oświetlenie Ziemi w ciągu roku podaje różnicę między teorią geocentryczną i heliocentryczną przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku opisuje dzienną wędrówkę Słońca po sklepieniu niebieskim, posługując się ilustracją lub planszą posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi oblicza kąt, o jaki obraca się Ziemia w określonym czasie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane ciała niebieskie: planety, planetoidy, gwiazdy, satelity, meteory i meteoryty posługując się rysunkiem, wyjaśnia zjawiska zaćmienia Słońca i zaćmienia Księżyca charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi wyjaśnia przyczyny występowania dnia i nocy polarnej oblicza wysokość Słońca nad widnokregiem charakteryzuje dwa rodzaje prędkości Ziemi omawia zastosowanie gnomonu posługuje się ze zrozumieniem pojęciem „ruch obrotowy” oblicza czas słoneczny i strefowy danego miejsca na podstawie jego położenia matematyczno-geograficznego charakteryzuje czas słoneczny, strefowy, uniwersalny i urzędowy stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „czas słoneczny”, „czas strefowy”, „czas uniwersalny” i „czas urzędowy” określa dni tygodnia w zależności od kierunku przekraczania międzynarodowej linii zmiany daty
<p style="text-align: center;">A T M O S F E</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „atmosfera”, „troposfera” podaje skład chemiczny powietrza atmosferycznego wyjaśnia termin „izoterma” podaje czynniki wpływające na temperaturę powietrza na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy warstw atmosfery, zaczynając od nazwy tej warstwy, która znajduje się najbliższej powierzchni Ziemi omawia na podstawie schematu zmiany temperatury powietrza w poszczególnych warstwach atmosfery analizuje temperaturę powietrza w wybranych miejscach na podstawie map klimatycznych lub wykresu przebiegu temperatury powietrza zna skale Celsjusza, Fahrenheita, Kelvina 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne warstwy atmosfery oblicza zmiany temperatury powietrza wraz ze wzrostem lub spadkiem wysokości oblicza średnią roczną amplitudę temperatury powietrza oraz średnią roczną temperaturę powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zjawisko inwersji temperatury powietrza wymienia czynniki klimatotwórcze oraz wyjaśnia na przykładach ich wpływ na zróżnicowanie temperatury

<p>R A</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „ciśnienie atmosferyczne”, „niż baryczny”, „wyż baryczny”, „izobara” • wymienia przykłady wiatrów stałych i okresowo zmiennych oraz lokalnych, występujących na kuli ziemskiej • wymienia rodzaje opadów i osadów atmosferycznych • wyjaśnia terminy: „wilgotność powietrza”, „wilgotność względna”, „resublimacja” • wyjaśnia terminy: „pogoda”, „klimat” • wymienia czynniki klimatotwórcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczynę powstawania wiatru • analizuje występowanie opadów na kuli ziemskiej na podstawie mapy stref klimatycznych • podaje przykłady obszarów charakteryzujących się nadmiarem lub niedoborem opadów atmosferycznych • wymienia rodzaje opadów i osadów atmosferycznych ze względu na sposób powstania • wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi • wymienia strefy klimatyczne na kuli ziemskiej i wskazuje ich zasięg na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza wykres przedstawiający przebieg temperatury powietrza • omawia zależność temperatury powietrza od kąta padania promieni słonecznych • sporządza schemat wyżu i niżu barycznego • wskazuje na mapie świata obszary występowania różnych rodzajów wiatrów • omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia opadów atmosferycznych na Ziemi • rozpoznaje przedstawione na ilustracji opady i osady atmosferyczne • wykazuje na przykładach związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza • podaje różnice między klimatem a pogodą • charakteryzuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat • charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych, położonych w różnych strefach klimatycznych 	<p>powietrza na Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje wiatrów na podstawie ilustracji • stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „niż baryczny”, „wyż baryczny” • wyjaśnia na podstawie schematu procesy powstawania chmur, opadów i osadów atmosferycznych na kuli ziemskiej • charakteryzuje rodzaje chmur, a także opadów i osadów atmosferycznych • stosuje ze zrozumieniem terminy: „pogoda”, „klimat” • charakteryzuje klimat górski • podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi • charakteryzuje strefy klimatyczne pod względem warunków sprzyjających działalności człowieka
<p>W</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy oceanów i wskazuje te oceany na mapie świata • podaje przykłady ruchów wody morskiej • wyjaśnia terminy: „kondensacja”, „parowanie”, „morze”, „zatoka”, „cieśnina” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie schematu zasoby wodne Ziemi • wskazuje na mapie świata wybrane prądy morskie oraz wymienia ich nazwy • wymienia stany skupienia wody w przyrodzie i podaje przykłady ich występowania 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia obieg wody w przyrodzie na podstawie schematu • dostrzega i wyjaśnia związki między warunkami klimatycznymi a zasoleniem wody morskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny i skutki ruchów wody morskiej • charakteryzuje zjawisko El Nino

<p style="text-align: center;">O D Z I E M I</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „rzeka główna”, „dopływ”, „zlewisko”, „dorzecze”, „dział wodny” • wskazuje na mapie świata najdłuższe rzeki • wyjaśnia terminy: „jezioro”, „bagno”, „wieloletnia zmarzlina • wyjaśnia terminy: „wody podziemne”, „źródło”, „wody artezyjskie”, „gejzer” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin „przepływ” • zaznacza na ilustracji dorzecze, dział wodny i zlewisko • wymienia elementy dorzecza • wymienia różne typy genetyczne jezior • wymienia rodzaje wód podziemnych • analizuje budowę niecki artezyjskiej na podstawie ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje i podaje przykłady zasilania rzek • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania rzek • analizuje wykresy długości rzek i ich przepływu • nazywa i wskazuje na mapie różne typy genetyczne jezior oraz obszary bagienne • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania stawów i sztucznych zbiorników wodnych -podaje przykłady gospodarczego wykorzystania wód podziemnych • wskazuje na mapie świata obszary występowania wód artezyjskich i gejzerów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związki między warunkami klimatycznymi, a rodzajem zasilania rzek • stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „rzeka główna”, „dopływ”, „zlewisko”, „dorzecze”, „dział wodny” • omawia warunki powstawania bagien • charakteryzuje różne typy genetyczne jezior i podaje ich przykłady • omawia procesy prowadzące do aktywności gejzeru • charakteryzuje wybrane rodzaje wód podziemnych
<p style="text-align: center;">W N Ę T R Z E Z I E M I</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia warstwy wnętrza Ziemi w kolejności od warstwy znajdującej się najgłębiej • wymienia nazwy wybranych skał i minerałów • wyjaśnia terminy: „skała”, „minerał” • określa wiek Ziemi • wymienia nazwy er, zaczynając od najstarszej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia metody badania wnętrza Ziemi • podaje różnicę między litosferą a skorupą ziemską • wskazuje różnice między minerałem a skałą • omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Ziemi • podaje przykłady skamieniałości przewodnich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie schematu budowę wnętrza Ziemi • wyjaśnia termin „prądy konwekcyjne • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania skał • podaje przykłady minerałów skałotwórczych • wyjaśnia rolę skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi • przedstawia hipotezy wyginięcia dinozaurów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje metody badania wnętrza Ziemi • charakteryzuje warstwy wnętrza Ziemi • omawia zróżnicowanie temperatury wnętrza Ziemi • rozpoznaje skały i określa ich rodzaj • charakteryzuje wybrane skały i warunki ich powstawania • dostrzega zmiany w świecie organicznym w dziejach Ziemi • wymienia nazwy okresów geologicznych i omawia najważniejsze wydarzenia w poszczególnych erach dziejów Ziemi • stosuje ze zrozumieniem termin „orogeneza”

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia procesy wewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi wyjaśnia terminy: „wulkan”, „lawą”, „magma”, „hipocentrum”, „epicentrum”, „Ognisty Pierścień Pacyfiku” wymienia produkty erupcji wulkanicznej wymienia nazwy orogenez i rodzaje gór wyjaśnia terminy: „ruchy górotwórcze”, „góry fałdowe”, „góry zrębowe” wymienia nazwy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> podaje główne cechy płytowej budowy litosfery wskazuje na mapie świata obszary aktywne sejsmicznie wymienia przykłady wulkanów i wskazuje je na mapie wskazuje na mapie świata przykłady gór fałdowych, wulkanicznych i zrębowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki wulkanizmu i trzęsień ziemi omawia różnice między górami fałdowymi a zrębowymi określa na podstawie danych statystycznych ukształtowanie powierzchni kontynentów 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi wymienia na podstawie schematu elementy budowy wulkanu charakteryzuje wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi charakteryzuje na podstawie schematów mechanizm powstawania gór fałdowych i zrębowych
<p style="text-align: center;">R E Ż B I A R Z E P O W I E R Z C H N I Z I E</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „wietrzenie”, „erozja” wymienia rodzaje wietrzenia wyjaśnia terminy: „krasowienie”, „erozja” podaje rodzaje skał, które ulegają krasowieniu wymienia rodzaje ujść rzecznych wyjaśnia terminy: „erozja wgłębna”, „erozja boczna”, „akumulacja” wyjaśnia pojęcie: „granica wiecznego śniegu” wskazuje na mapie świata obszary występowania łądolodów 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia procesy zewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi podaje przykłady form krasowych występujących na powierzchni i w głębi Ziemi wskazuje na mapie regiony, w których występują zjawiska krasowe wskazuje na mapie świata przykłady rzek posiadających ujście deltowe lub lejkowate podaje przykłady form erozji i akumulacji rzecznej wskazuje różnice między lodowcem górskim a łądolodem dostrzega związków między warunkami klimatycznymi a występowaniem lodowców górskich i łądolodów na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rodzaje wietrzenia i formy terenu powstałe w jego wyniku charakteryzuje na podstawie ilustracji budowę jaskini oraz występujące w niej formy krasowe wyjaśnia proces powstawania meandrów omawia warunki sprzyjające powstawaniu delt oraz ujść lejkowatych rozpoznaje i podpisuje na schemacie formy połodowcowe wymienia przykłady form powstałych w wyniku działalności lodowców górskich i łądolodów 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na ilustracjach formy terenu powstałe w wyniku wietrzenia posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: „wietrzenie”, „erozja” omawia procesy krasowe i wyjaśnia, w jaki sposób powstają formy krasowe posługuje się ze zrozumieniem terminami: „krasowienie”, „erozja” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania procesów krasowych przedstawia rzeźbotwórczą rolę rzeki w jej górnym, środkowym i dolnym odcinku rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności rzeki przedstawia rzeźbotwórczą rolę lodowców górskich i łądolodów stosuje ze zrozumieniem pojęcie: „granica wiecznego śniegu” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności lodowców górskich i łądolodów

M I	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „korazja”, „niecka deflacyjna”, „wydma paraboliczna”, „barchan”, „grzyb skalny” • wyjaśnia termin „abrazja” • podaje przykłady form powstałych w wyniku rzeźbotwórczej działalności morza 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie wybrane pustynie • wymienia rodzaje pustyń ze względu na budowę i położenie • wymienia najważniejsze typy wybrzeży morskich • wskazuje na mapie świata typy wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady form powstałych na skutek erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru • wskazuje różnice między barchanem i wydumą paraboliczną • omawia na podstawie ilustracji proces powstawania klifu i mierzei 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rzeźbotwórczą rolę wiatru • określa genezę wybranych pustyń • rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności wiatru • wyjaśnia genezę poszczególnych typów wybrzeży morskich • rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności morza
T A J E M N I C A	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „gleba”, „żyzność gleby” • wymienia czynniki glebotwórcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze rodzaje gleb strefowych i astrefowych na Ziemi • wskazuje i nazywa poziomy glebowe na profilu glebowym 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa główne strefy roślinne na kuli ziemskiej i wskazuje je na mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poziomy glebowe • charakteryzuje poszczególne strefy roślinne występujące na Ziemi • wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi

Poziom wymagań wykraczający (ocena celujący)

Wiomości i umiejętności wymagane na poziom konieczny, podstawowy, rozszerzający oraz dopełniający oraz co najmniej 2 z 3:

- uczeń posiadał wiedzę i umiejętności wykraczające poza materiał przewidziany do realizacji w oddziale pierwszym gimnazjum np. osiąga sukcesy w olimpiadach i konkursach geograficznych,
- uczeń samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania geograficzne, proponuje rozwiązania nietypowe i innowacyjne
- uczeń biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych